

Свети Сава

Житије Светиої Симеона

(одломци)

У средњем веку настале су биографије – прва оригинална дела српске књижевности. Писци биографија писали су о животу владара и црквених поглавара.

Први српски писац, биограф, био је Свети Сава. Његово главно дело, *Житије Светиої Симеона (Животиј ѿсїодина Симеона)*, саставни је део *Сѣуденичкої шийїка*. У њему Свети Сава описује живот свог оца, Стефана Немање, који је у монаштву добио име Симеон.

Из наведене биографије издвојили смо следећи одломак.

Ваистину у недоумици сам како да га назовем. Да ли господином добрим? Да ли учитељем праве вере? Оцем благим? Пастиром, који вером напаса предано му стадо? Просветитељем цркава и учитељем добрих обичаја и који вазда пребива у молитвама? Да ли преизобилним служитељем и љубитељем ништих? Да ли наставником праве вере и учитељем добре вере и чистоте, светлом васељене? Да ли наставником пуним вере и узором кротости и поста? Да ли наставником премудрости и смислодавцем и укротитељем несмислених? Да ли чуваром стада свога и премудрим бранитељем свију оних који живе око њега? Јер ваистину ово све догоди се на њему. „Јер беше пун премудрости и разума, и благодат Божја беше на њему.”

/.../

И стиже на ливаду мира, међу дрвета красна узрастом и плодовима, на којима поју слатке птице, где слушавши и поживе мирним и неметежним и богоугодним животом, укоренивши се добро у правој вери и светло сијајући, стојаше као дивно дрво у добром пристаништу, то јест Светој Гори. А посред ове нађе некога жељенога монаха као слаткогласну птицу и пустинољубну грлицу, милу утеху христољубиву старцу, и некада од њега от-

ништи – сиромашан, убог

васељена – васиона

кротост (кроткост) – смиреност, добродушност, мирољубивост, благост

„Јер беше пун премудрости и разума...”

– из Јеванђеља по Луки 2, 40

храњено јагње, изданак од плода његова и цвет од корена његова, а ту је и добри мирис. Јер, ваистину, зајеле и почину на ливади красној, на којој појаше птица мењајући гласове, и насићиваше се са пет премудрих чула: гледањем, слушањем, мирисом, гласањем и додиром птице. Јер изиђе из отачаства свога на ону свету ливаду, то јест у Свету Гору, и нађе некадашњи манастир, то јест Милеје, Ваведење свете и преславне Владичице Богородице, разваљен сасвим од безбожних ратника. И други већи подвиг узне и потруди старост своју, и мене, ако и недостојна, кога је имао код себе где му работа. Као што овде обнови и устроји све, тако и то свето место подиже, да нас ни тамо не лиши обновљења и помена и уточишта.

отачаство – отаџбина

Милеје – крај у Светој Гори где се налазио Хиландар

ЛИТЕРАРНИ
КУТАК

- ◆ Којем догађају из живота Стефана Немање је посвећен одломак? Где је Немања смештен по доласку на Свету Гору? Како су га примили *црквени оци*?
- ◆ Коју молбу је Немањи услишио византијски цар Алексеј III? Зашто се Стефан Немања и у монаштву посветио подизању српских задужбина?
- ◆ Шта из историје знаш о Стефану Немањи, његовој владавини, одрицању од престола и догађајима после његове смрти? У једном делу биографије Немања поручује синовима: *Имајте љубав међу собом*. Чиме је узрокована Немањина стрепња? Које манастире је сам, или са синовима, подигао по Србији?
- ◆ Како је Света Гора представљена у овом одломку?
- ◆ Које епитете Сава користи у описима ликова и пејзажа Свете Горе?
- ◆ Ко је *ошхрањено јагње*, а какве су птице и грлице? Сложени епитети *слашкогласна ишница* и други одликују средњовековна књижевна дела. Пронађи сложене епитете и објасни њихову функцију у овом одломку.
- ◆ Већи део *Жишција* казан је у алегоријском тону. Објасни смисао алегорије у наведеном одломку.
- ◆ Свети Сава благосиља рад и напоре свог оца да се и у последњим данима живота посвети подизању задужбина. Којим речима изражава своју захвалност оцу? Које цркве и који манастири су за Немањиног живота подигнути на Светој Гори?
- ◆ Можеш ли на основу овог одломка да закључиш у каквом су односу отац и син и шта један другоме значе?

ПОЈАМ
О
ПОЈМУ

ЖИТИЈЕ

Житије (животопис) је средњовековна биографија у којој се описује живот српских владара, властеле, чланова њихових породица или црквених поглавара који су постали свеци. Назив потиче из старословенског глагола *житије*, према грчком *bios* и латинском *vita*. Позната су житија о владарима из династије Немањића. Свети Сава – *Живоїѿ Св. Симеона*, Теодосије – *Живоїѿ Св. Саве*, Доментијан – *Живоїѿ архиеїѿскоїѿ Саве* и друга.

Житије Св. Симеона

КУТАК ЗА
РАДОЗНАЛЕ

Књиге су у средњем веку биле ретке, али и веома лепе. Украшаване су иницијалима, орнаментима и минијатурама. Писане су на пергаменту (припремљеној животињској кожи) или на хартији крупним, читким словима и представљале су мале уметничке предмете. У недостатку пергамента писари су већ написан текст стругали ножем и преко њега исписивали нови текст. Такав поступак у науци се назива **палимсес**. Открићем и употребом инфрацрвених зрака научници могу да утврде садржај првобитног текста на пергаменту. Захваљујући томе наука је дошла до вредних открића и многе текстове сачувала од заборавља.

Средњовековне књиге, рукописи и списи данас се чувају у многим познатим музејима и библиотекама света. Тако, на пример, у Државној библиотеци у Минхену чува се *Псалтир десјоїѿа Ђурађа Бранковића*, који је од свих очуваних рукописа најбогатији минијатурама. У Народном музеју у Београду чува се оригинал *Мирослављевої јеванђеља*, насталог највероватније у претпоследњој деценији XII (1180–1191). Мирослављево јеванђеље некада се чувало у Хиландару. Фототипски је издато у Бечу 1897. године, а одштампано у Београду 1986. године. Поред тога, у Државној народној библиотеци

Мирослављево јеванђеље, XII век

у Санкт Петербургу чува се *Јеванђеље* писано за великог рашког жупана Вукана. О осталим књигама и рукописима податке потражи на интернету или у некој боље опремљеној библиотеци.

Хиландар – српски манастир на Светој Гори у Грчкој, удаљен три километра од источне обале полуострва Халкидика. Подигли су га Стефан Немања и његов син Свети Сава 1198. године на развалинама старог грчког манастира.

Ризница манастира Хиландара има око 130 старих српских повеља и исто толико грчких и турских, велики број рукописних књига, докумената и предмета изузетне вредности, међу њима и завеса коју је деспотица Јелена (Јефимија) извезла за покров кнеза Лазара златним нитима.